

ΔΕΛΤΙΟΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ

ΕΤΟΣ 1971 — ΤΟΜΟΣ ΧΙ ΤΕΥΧΟΣ 1—2

BULLETIN

DE LA SOCIÉTÉ SPÉLÉOLOGIQUE DE GRÈCE

ANNÉE 1971 — TOME XI FASC. No 1—2

Τὸ παρὸν Δελτίον, τριμηνιαίας ἐκδόσεως, ἐκτυποῦται εἰς 800 ἀντίτυπα καὶ κυκλοφορεῖ ΔΩΡΕΑΝ μετὰ τῶν μελῶν τῆς Ἑταιρίας ἢ τιμωμένων προσώπων ΕΠ' ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ δὲ μετ' ἐκδόσεων ἐπιστημονικῶν ἢ ἄλλων σχετικῶν Ὀργανώσεων Ἑλλάδος καὶ ἐξωτερικοῦ.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΠΗΛΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΣΤΟΝ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΜΑΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Τὴν 13ην Ἰανουαρίου ε. ε. ἡ ΧΑΝ Ἀθηνῶν ὀργάνωσε Δημοσίαν συζήτησιν μετὰ τὸ ἀνωτέρω θέμα. Μεταξὺ τῶν εἰσηγητῶν ποὺ ἔλαβαν μέρος ἦτο καὶ ἡ ἐκπροσωπεύσασα τὴν Ε.Σ.Ε. πρόεδρος τῆς κ. "Αννα Πετροχείλου ἀναπτύξασα τὸ θέμα : «Ἡ συμβολὴ τῆς Σπηλαιολογίας στὸν Ἑσωτερικὸν Τουρισμόν». Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ θέματος προεκάλεσε τὴν ὑποβολὴν ἐκ μέρους τῶν ἀκροατῶν πολλῶν ἐρωτήσεων, εἰς τὰς ὁποίας ἡ εἰσηγήτρια ἀπήντησε μετὰ κάθε λεπτομέρειαν. Παραθέτομεν τὸ κείμενον τῆς εἰσηγήσεως τῆς κ. Πετροχείλου.

Ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ἐμφάνισίν του στὴ γῆ εἶδειε διαθέσεις θαυμασμοῦ καὶ λατρείας γιὰ ὅλα τὰ φυσικὰ φαινόμενα, τῶν ὁποίων τὴν ὕπαρξιν δὲν μποροῦσε νὰ ἐρμηνεύσῃ μετὰ τὸ μὴ ἀνεπτυγμένον ἀκόμῃ μυαλό του.

Ἡ πρώτη του κατοικία ὑπῆρξαν τὰ σπήλαια. Στὴν ἀρχὴ χρησιμοποίησε τὰ μικρὰ κοιλώματα, γιὰτὶ ὁ φόβος τοῦ ἀγνώστου στὰ μεγάλα σπήλαια, τὸν ἐμπόδιζε νὰ εἰσχωρῆσιν ἐκεῖ. Ἐπιπλέον, ὁ φόβος τοῦ ἀγνώστου στὰ μεγάλα σπήλαια, τὸν ἐμπόδιζε νὰ εἰσχωρῆσιν ἐκεῖ.

Ἡφίλιακη Βιβλιοθήκη Θεσσαλονίκης - Τμήμα Γεωλογίας. Α.Π.Θ.

Σιγά - σιγά ξεθάρρεψε και προχώρησε πρὸς τὰ βαθύτερα τμήματά τους —μετὰ τὴν ἀνακάλυψη τῆς φωτιᾶς γιὰ φωτισμὸ— και ἔμεινε ἔκθαμβος μπροστὰ στὰ πέτρινα ὁμοιώματα ἐξωτικῶν ἀνθρωπίνων μορφῶν, ζώων και λουλουδιῶν. Ἐξοικειώθηκε μ' αὐτά, δὲν τὰ κατέστρεψε, ὅπως πολὺ συχρὰ συμβαίνει σήμερα, ἀλλ' ἀντίθετα τὰ θεώρησε σὰν ἀνώτερα ὄντα και τὰ λάτρεψε γιὰ θεότητες.

Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου τὸ μυαλό του ἀνεπτύσσετο. Ἔτσι κατώρθωσε, σιγά - σιγά, κατασκευάζοντας ἐργαλεῖα νὰ ἀπολαμβάνη τὰ ἀγαθὰ, πού τοῦ προσέφερε ἡ γῆ, γιὰ τὴν καλύτερη διαβίωσή του, νὰ ἀποκτήσῃ συνήθειες και νὰ ξεκαθαρίσῃ τὶς προτιμήσεις του, τὶς ὁποῖες ἐξέφραζε, εἴτε χαράζοντάς τις σὲ βράχους κοντὰ στὰ σπήλαια, εἴτε στὰ τοιχώματα τῶν σπηλαίων.

Ἀργότερα ὅταν ἀνακάλυψε τὰ χρώματα (μαῦρο - κόκκινο - κίτρινο - ἄσπρο) γέμιζε τὰ χαράγματα μὲ χρωμα, ἢ ζωγράφιζε κατ' εὐθείαν, χωρὶς λαξεύματα. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ εἶναι σωστὰ ἀριστουργήματα τέχνης.

Τὴν πρωτόγονη ἐποχὴ, τὴν παλαιολιθική, μὲ ὅλες τὶς ὑποδιαιρέσεις της, τὴν διαδέχθηκε ἡ Νεολιθική μὲ συνεχῆ πρόοδο στὴ διαβίωση και καλλιτεχνική ἀπόδοση τοῦ ἀνθρώπου. Ἔτσι ἔχομε ἐκτὸς ἀπὸ τὶς θαυμάσιες βραχογραφίες, τὰ ἔργα μὲ πηλὸ και ὕστερα μὲ μέταλλο: ἀγγεῖα, ἐργαλεῖα, κοσμήματα. Βελτίωσε τὴν κατοικία του κατασκευάζοντας κτιστὲς καλύβες, ἀλλὰ δὲν ἐγκατέλειψε τὰ σπήλαια ὡς τόπους λατρείας.

Ἀκολούθησε ἡ Ἑλλαδικὴ ἐποχὴ (Μινωικὴ - Μυκηναϊκὴ) κατὰ τὶς ὁποῖες διαπιστώνομε ἀλματώδη πολιτιστικὴ ἀνάπτυξη. Ἀλλὰ ἐνῶ οἰκοδομήθηκαν σ' αὐτὲς τὶς ἐποχὲς παλάτια και ναοί, συνεχίσθηκε ἡ πρωτόγονη παράδοση τῆς λατρείας θεοτήτων μέσα σὲ σπήλαια. Ἔτσι ἔχομε τὰ Πάνεια, τὰ Νυμφαῖα κλπ., πού μέσα σ' αὐτά, ἐπραγματοποιοῦντο σὲ ὄρισμένες ἐποχὲς τοῦ ἔτους, θρησκευτικὲς τελετὲς γιὰ τὸν τιμῶμενο θεό.

Ἡ σπηλαιολογικὴ ἔρευνα πρῶτα και ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη ἔπειτα, ἔφεραν εἰς φῶς θαυμάσια ἔργα τέχνης, ἀφιερωμένα στὶς τιμῶμενες θεότητες.

Ἀλλὰ ἡ λατρεία μέσα στὰ σπήλαια συνεχίζεται και στοὺς χριστιανικοὺς χρόνους. Σὲ πολλὰ σπήλαια σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα ἔχουν κτισθῆ ἐκκλησοῦλες, πού προσελκύουν χιλιάδες προσκυνητῶν κατὰ τὴν ἐπέτειο τῆς μνήμης τοῦ τιμωμένου ἀγίου τους, ἰδιαίτερα στὴν Κρήτη και τὰ Κύθηρα. Στὰ Κύθηρα δὲν ὑπάρχει οὔτε ἓνα σπήλαιο, μικρὸ ἢ μεγάλο, χωρὶς νὰ στεγάζῃ κάποιον ἅγιο.

Ὅπως λοιπὸν διαπιστώνομε τὸ περιβάλλον και ὁ διάκοσμος τῶν σπηλαίων ἐνέπνευσε πάντοτε τὸν ἀνθρώπο σ' ὅλες τὶς ἐποχὲς, ἀπὸ τὴν ἐμφάνισή του πάνω στὴ γῆ ὡς σήμερα, νὰ τὰ χρησιμοποιήσῃ ὡς χώρους λατρευτικούς.

Ἡ σπηλαιολογία πού ἄρχισε ὡς περιπετειῶδες σπῆρ ἀπὸ τολμηροὺς πεζοπόρους και ὄρειβάτες πρὶν ἀπὸ 100 χρόνια περίπου, ἐξελίχθηκε σὲ ἐπιστῆμη τῆ σπηλαιολογία μὲ πολλὲς εἰδικότητες. Μία ἀπ' αὐτὲς εἶναι και ἡ Οἰκονομικὴ σπηλαιολογία, πού ἀσχολεῖται μὲ τὴ διευθέτηση τῶν σπηλαίων, εἴτε γιὰ πρακτικὴ χρησιμοποίηση, εἴτε γιὰ τουριστικὴ ἀξιοποίηση.

Τὰ τελευταία 50 χρόνια ἡ τουριστικὴ ἀξιοποίηση τῶν σπηλαίων σ' ὅλα τὰ πολιτισμένα κράτη τοῦ κόσμου ἔχει γίνεи συνειδησίς. Μόλις ἀνακαλυφθῆ ἀξιόλογα σπήλαια, ἀμέσως ἀξιοποιεῖται τουριστικὰ ἢ ἀπὸ τὸ ἐπίσημο κράτος, ἢ ἀπὸ ἰδιῶτες. Γιατὶ ὅπως ἔχει ἀποδειχθῆ τὰ σπήλαια λόγω τοῦ ἐνδιαφέροντός των (διάκοσμος ἴχνη πρωτογόνων ἀνθρώπων καὶ ζώων, λατρευτικοὶ καὶ ἱστορικοὶ χώροι) προσελκύουν σὲ μεγάλο βαθμὸ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν τουριστῶν. Ἔτσι δημιουργοῦνται πηγές πλούτου πρώτου μεγέθους, πρὸς ὄφελος ὄχι μόνον τῶν κατοίκων τῶν περιοχῶν τους, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ κράτους, ὅπου ἀνήκουν. Ἡ ἀξιολόγησις αὐτῶν τῶν σπηλαίων ἀξιάναται ἀνάλογα μὲ τὰ σύνδρομα τουριστικὰ στοιχεῖα, πού θὰ συναγ-τήσουν στὸ διάβα τους οἱ ἐπισκέπτες τους.

Στὴν Ἑλλάδα δὲν ἔχομε μόνον τὸ προνόμιο τῶν φυσικῶν καλονῶν : γραφικὰ νησιά, δαντελλωτὰ ἀκρογιάλια, λεβεντόκορμα βουνὰ καὶ τῶν ἔργων τέχνης : μνημεῖα ὄλων τῶν ἐποχῶν καὶ ἀξιόλογα Μουσεῖα. Ἔχομε καὶ τὸ προνόμιο τῶν πολλῶν καὶ θαυμασίων σπηλαίων, ἐξ αἰτίας τῶν ἀσβεστολιθικῶν πετρωμάτων της, πού καλύπτουν περίπου τὸ 45% τοῦ ἐδάφους της.

Πάνω ἀπὸ 5.000 σπήλαια ἔχει καταγράψει στὸ μητρώον της ἡ Ἑλληνικὴ Σπηλαιολογικὴ Ἑταιρεία. Πολλὰ ἀπ' αὐτὰ ἔχει ἐξερευνησῆ καὶ ἔχει διαπιστώσει, ὅτι ἀνάμεσά τους, 100 περίπου εἶναι ἀξιολογώτατα ἀπὸ τουριστικῆς πλευρᾶς.

Δυστυχῶς μέχρι σήμερα ἔχουν ἀξιοποιηθῆ τουριστικὰ μόνον 7, τὰ ὅποια προσελκύουν πολλὰς χιλιάδες ἐπισκέπτες τὸν χρόνον. Ἀναφέρω σὰν παράδειγμα τὸ σπήλαιο τῶν Ἰωαννίνων πού κατὰ τὸ 1969 εἶχε 120.000 ἐπισκέπτες.

Ἐπίσης τὰ σπήλαια τοῦ Δυροῦ, πού τελευταία ἀνέλαβε ὁ Ἑλληνικὸς Ὀργανισμὸς Τουρισμοῦ, διαθέτοντας μεγάλα χρηματικὰ ποσά, γιὰ τὴν ἀνετη προσπέλασή τους, τὸν καλλιτεχνικὸ φωτισμὸ τους καὶ τὴν πολιτισμένη ἀξιοποίηση τοῦ ἔξω ἀπὸ αὐτὰ χώρου, τὰ ἐπεσεκέφθησαν κατὰ τὸν Δεκέμβριον —στὶς 2 Δεκεμβρίου ἄρχισε ἡ λειτουργία τοῦ ἐνός, τῆς Γλυφάδας— περὶ τοὺς 10.000 ἐπισκέπτες χωρὶς νὰ ἔχουν ἀκόμη δλοκληρωθῆ τὰ κέντρα ἐξυπηρητησεῶς τους. Μπορεῖ κανεὶς νὰ φαντασθῆ τί θὰ συμβῆ τοὺς θερινοὺς μῆνες, ὅταν τεθοῦν σὲ λειτουργία τὰ κέντρα ἀναψυχῆς, διαμονῆς, λουτρικῆς ἐγκαταστάσεις κλπ.

Μπορεῖ κανεὶς ἀκόμα νὰ φαντασθῆ τί θὰ συμβῆ ὅταν δλοκληρωθοῦν οἱ ἀρχαιολογικῆς ἔρευνες στὸ προϊστορικὸ σπήλαιο Ἀλεπότρυπα —ἄρχισαν πρὶν ἀπὸ λίγους μῆνες— καὶ ἡ ἀνέγερση Σπηλαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου μὲ Μουσεῖο, ὅπου θὰ στεγασθοῦν τὰ ἀνεκτιμῆτου προϊστορικῆς ἀξίας εὐρήματα τοῦ παραπάνου σπηλαίου. Δὲν θὰ μετατραπῆ μόνον ἡ ἀγογή αὐτῆ γωνιά τῆς Ἑλλάδος σὲ πρῶτου μεγέθους τουριστικὸ κέντρο, ἀλλὰ καὶ πνευματικὸ διεθνοῦς προβολῆς. Γιατὶ θὰ εἶναι δυνατὸ οἱ ἐπιστήμονες Ἕλληνες καὶ ξένοι, πού θὰ ἤθελαν νὰ ἀσχοληθοῦν —ἀνάλογα μὲ τὴν εἰδικότητά τους— μὲ τὴ μελέτη καὶ λύση τῶν προβλημάτων τῆς περιοχῆς, νὰ ἔχουν στὴ διάθεσή τους ἡσυχὸν χωρὸν διαμονῆς μὲ χημικὸ ἐργαστήριον καὶ βιβλιοθήκη. Καὶ τί θὰ συμβῆ ἀκόμα ὅταν ὀργανῶνονται φεστιβάλ στὴν περιοχὴ τῶν σπηλαίων μὲ μπαλέττα πάνω στὰ ἡσυχὰ νερά τῆς λίμνης τῆς Ἀλεπότρυπας καὶ Βενετσιάνικες νύχτες στὴ Γλυφάδα; Δὲν θὰ εἶναι καὶ αὐτὰ μιὰ θρησκευ-